УДК615.322.03:616.31-018.73:339.13

ДОСЛІДЖЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ НА РОСЛИННІЙ ОСНОВІ ДЛЯ МІСЦЕВОГО ЗАСТОСУВАННЯ У СТОМАТОЛОГІЇ

Т. А. Шостак

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, м. Львів

Вступ. На сьогодні важливою медичною проблемою є поширення захворювань слизової оболонки порожнини рота (СОПР). Залежно від виникнення, механізму розвитку та клінічного перебігу захворювання даної патології можуть супроводжуватись появою хронічного, гострого або підгострого запалення, тому важливою складовою фармакотерапії є лікарські засоби (ЛЗ) для місцевого застосування, а серед них — ЛЗ на рослинній основі.

Мета — здійснення порівняльного аналізу динаміки асортименту ЛЗ на рослинній основі для місцевого застосування у стоматології станом на 01.01.2014 р. та 01.01.2017 р.

Матеріали і методи. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку ЛЗ рослинного походження для місцевого застосування у стоматології проводились з використанням наступних джерел інформації: Державний реєстр ЛЗ України, наукові публікації, клінічні протоколи затверджені МОЗ України, та Компендіум 2013 р. та 2016 р.

Результати. Рекомендації щодо основних напрямків розробки ЛЗ для місцевого застосування у стоматології, які базуються на дослідженні фармацевтичного ринку України.

Висновок. У результаті проведених досліджень встановлено, що вітчизняні виробники репрезентували на внутрішньому фармацевтичному ринку у 2014 р. 35, а у 2017 р. 38 — препаратів рослинного походження для місцевого застосування у стоматології. Позиції лідера за обсягами постачання у 2014 р. посідає ПрАТ «Ліктрави» (м. Житомир), а у 2017 р. — ВАТ «Лубнифарм» (м. Лубни). Найпоширенішими лікарськими формами у 2014 р. та 2017 р. серед вітчизняних виробників є лікарські форми, які містять не екстраговану лікарську рослинну сировину, тоді як серед іноземних — рідкі лікарські форми.

У порівнянні з 2014 р., у 2017 р. на ринку України відсутні зареєстровані лікарські засоби австрійських виробників та спреї імпортного виробництва.

Ключові слова: маркетингові дослідження, лікарські препарати на рослинній основі, лікарські форми, захворювання слизової оболонки порожнини рота.

Вступ. Проблема лікування захворювань СОПР є однією з найважливіших у стоматології. За даними ВООЗ захворювання СОПР зустрічаються у 80 % людей і 90 % дорослого населення. У більшості випадків це захворювання запального характеру — стоматити, гінгівіти та пародонтити. Не зважаючи на широкий арсенал високоактивних протизапальних і антибактеріальних препаратів, традиційне лікування цієї патології не завжди дає бажані результати[4, 562; 3, 146-151].

Залежно від виникнення, механізму розвитку та клінічного перебігу захворювання СОПР можуть супроводжуватись появою хронічного, гострого або підгострого запалення. При цьому мікробний чинник вважається провідним або одним із найважливіших. Важливою складовою фармакотерапії даної патології є ЛЗ для місцевого застосування, а серед них — ЛЗ на рослинній основі [5, 18-32].У літературі описані маркетингові дослідження стосовно лише деяких груп ЛЗ, які використовуються у стоматології [3, 146-151].

Мета роботи — здійснення порівняльного аналізу динаміки асортименту ЛЗ на рослинній основі для місцевого застосування у стоматології, які належать до групи А01 (засоби для застосування у стоматології) станом на 01.01.2014 р. та 01.01.2017 р.

Методи дослідження. Аналіз асортименту препаратів проводився згідно з Державним реєстром лікарських засобів України та класифікаційною системою АТС (Anatomical Therapeutic Chemical classification system). Об'єктами дослідження обрано ЛЗ, зареєстровані на території України, які застосовуються у стоматології. Як інформаційні джерела використовувались Державний реєстр лікарських засобів України, наукові публікації, клінічні протоколи, затверджені МОЗ України, та Компендіум 2013 р. і 2016 р. Використано методи інформаційного пошуку, узагальнення та аналізу даних літератури.

Результати дослідження. Відповідно до АТС-класифікації ЛЗ, препарати для місцевого застосування у стоматологічній практиці належать до групи А01 — засоби для застосування у стоматології. Структура цієї групи така: А — засоби, які впливають на травну систему і метаболізм; А01 — засоби для застосування в стоматології [1, 2].

Згідно даних, наведених у Державних реєстрах ЛЗ України станом на 1 січня 2014 р. та на 1 січня 2017 р. встановлено, що на вітчизняному фармацевтичному ринку переважають лікарські препарати (ЛП) для місцевого застосування у стоматології, які містять рослинний компонент. У 2014 р. їх кількість становить 42 позиції (66,67 %), тоді як синтетичних — 21 позиція (33,33 %), а у 2017 р. — 44 позиції (63,67 %) з рослинним компонентом, а синтетичних — 25 (36,23 %).

Для подальших маркетингових досліджень обрано групу ЛЗ із наявним рослинним компонентом, більшу частку якої складають препарати вітчизняного виробника, а саме: у 2014 році — 35 позицій, а у 2017 — 38. Менша кількість представлена імпортними ЛЗ: у 2014 р. — 7, а у 2017 р. — 6 позицій. У відсотковому співвідношенні всі країни — виробники препаратів для місцевого застосування у стоматології представлені на рис. 1.

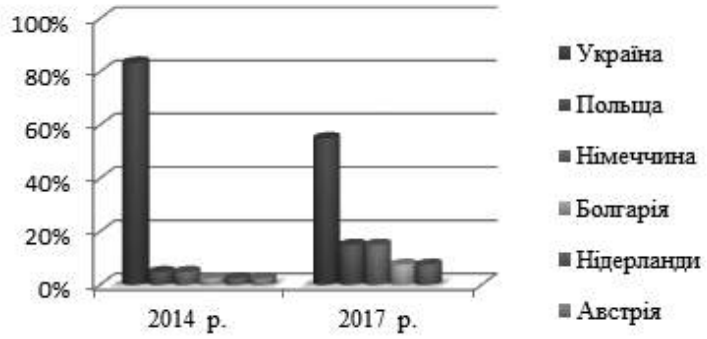

Рис.1. Розподіл лікарських засобів, що містять рослинний компонент, залежно від країни-виробника,у 2014 р. та 2017 р.

Як видно з рис. 1, лідером ринку серед іноземних виробників у 2014 р. та у 2017 р. є Польща і Німеччина. Однакову

частку ринку у 2014 р. (2,38 %) займають Болгарія, Австрія та Нідерланди, у 2017 р. — Болгарія і Нідерланди (7,50 %).

ЛЗ для місцевого застосування у стоматології у 2014 р. виготовляли 15 вітчизняних фармацевтичних підприємств. Вони надавали споживачеві 35 ЛЗ: 17 % ринку належали ПрАТ «Ліктрави» (м. Житомир), 14 % — ВАТ «Лубнифарм» (м. Лубни), 11 % — ПрАТ Фармацевтична фабрика «Віола» (м. Запоріжжя), по 8 % КП Київської обласної ради «Фармацевтична фабрика» (м. Київ), ПАТ «Фітофарм» (м. Артемівськ) та ТОВ «Тернофарм» (м. Тернопіль), 34 % — іншим виробникам.

У 2017 р. лише 12 вітчизняних фармацевтичних підприємств виготовляють зазначені ЛП. Вони надають споживачеві 38 позицій: 26 % ринку належить ВАТ «Лубнифарм» (м. Лубни), 16 % — ТОВ «Тернофарм» (м. Тернопіль), по 11 % — ПрАТ «Ліктрави» (м. Житомир), ПАТ «Фітофарм» (м. Артемівськ) та ПрАТ Фармацевтична фабрика «Віола» (м. Запоріжжя), 25 % — іншим виробникам. Динаміка змін у кількостях зареєстрованих ЛЗ на рослинній основі вітчизняних виробників для місцевого застосування у стоматології в 2014 р. та 2017 р. представлена у табл. 1.

Найчастіше у склад ЛЗ, які застосовуються для лікування захворювань СОПР, входять рослинні препарати, одержані із кори дуба(Quercus robur), листя шавлії(Salvia officinalis), квітів ромашки (Chamomilla recutita), квіток нагідок (Calendula officinalis), трави звіробою (Hypericum perforatum), трави деревію (Achillea millefolium) та ін.

Таблиця 1

Динаміка змін у кількостях зареєстрованих вітчизняних лікарських засобів для місцевого застосування в стоматології на рослинній основі у 2014 р. та 2017 р.

№	Виробники	Роки, кількість ЛП	
		2014 р.	2017 р.
1	ПрАТ «Ліктрави»	6	4
2	АТ «Стома»	1	2
3	ТОВ «Мікрофарм»	1	1
4	ТОВ «Фармацевтична компанія ,,Здоров'я,,»	2	2
5	КП «Київської обласної ради»	3	—
6	ТОВ «Панацея»	2	—

Закінчення табл. 1

№	Виробники	Роки, кількість ЛП	
		2014 р.	2017 р.
7	ПАТ «Фітофарм»	3	4
8	ПрАТ «Фармацевтична фабрика «Віола»	4	4
9	ДП «Експерт. Завод мед. Препаратів ІБОНХ НАН»	1	1
10	ПАТ «Хімзавод ,,Червона зірка,,»	1	1
11	ТОВ « Фітолік»	1	-
12	ВАТ «Лубнифарм»	5	10
13	ТОВ «ДКП,,Фармацевтична фабрика,,»	1	1
14	ТОВ « Тернофарм»	3	6
15	ТОВ « Дослідний завод»	1	2

Наступний етап маркетингових досліджень полягав в аналізі лікарських форм (ЛФ) ЛЗ для місцевого застосування у стоматології вітчизняних та іноземних виробників. На рис. 2 представлено відсоткове співвідношення ЛФ.

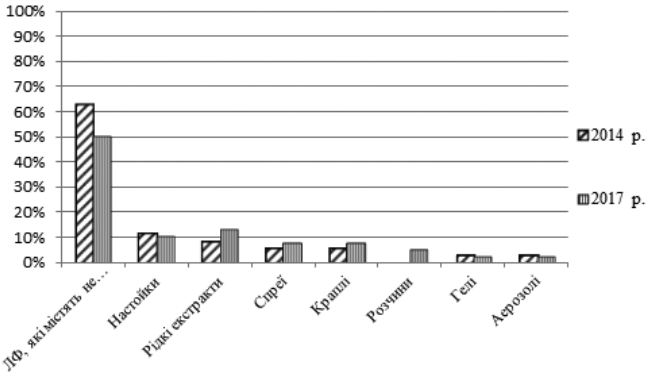

Рис.2. Аналіз асортименту ЛЗ на рослинній основі вітчизняних виробників за ЛФ у 2014 р. та 2017 р.

Як видно з даних, представлених на рис. 2, вітчизняні виробники надають перевагу ЛФ, які містять не екстраговану лікарську рослинну сировину (ЛРС) — її частка у 2014 р. становить 62,86 % (22 позиції), а у 2017 р. — 50 % (19 позицій).

Найчастіше використовують такі види ЛРС, як кору, листя, траву та суміші ЛРС.

На фармацевтичному ринку у 2014 р. також були присутні такі ЛФ, як настойки — 11,43 % (4 позиції), рідкі екстракти — 8,57 % (3 позиції), спреї, краплі — 5,71 % (по 2 позиції) та гелі, аерозолі — 2,86 % (по 1 позиції), а у 2017 р. — настойки — 10,53 % (4 позиції) рідкі екстракти — 13,16 % (5 позицій), спреї та краплі 7,89 % — (по 3 позиції), розчини 5,27 % — (2 позиції), гелі та аерозолі 2,63 % — (по 1 позиції).

На рис.3 представлено співвідношення ЛФ імпортних ЛЗ, що містять рослинний компонент для місцевого застосування у стоматології.

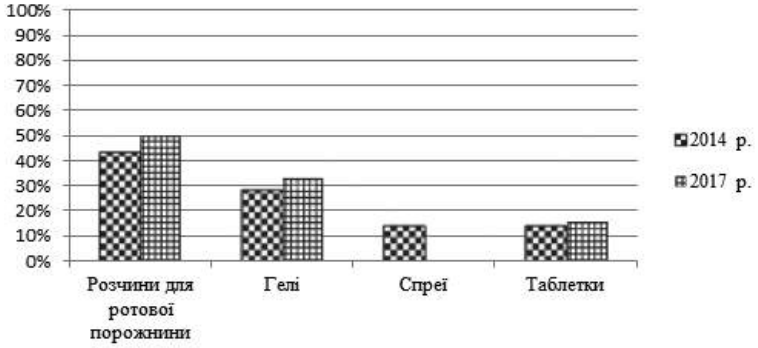

Рис. 3. Аналіз асортименту ЛЗ на рослинній основі іноземних виробників за ЛФ у 2014 р. та 2017 р.

Аналіз діаграм підтверджує, що іноземні виробники надають перевагу рідким ЛФ, а саме розчинам для ротової порожнини, які у 2014 р. складають42,86 %, а у 2017 р.– 50 % відносно інших лікарських форм. У 2014 р. гелі займають 28,58 % (2 позиції), таблетки та спреї серед усіх імпортних ЛФ мають найменшу частку — по14,28 %. У 2017 р. гелі займають 33,33 % (2 позиції), таблетки — 16,67 % (1 позиція).

Завершальним етапом досліджень був аналіз асортименту ЛЗ на рослинній основі для місцевого застосування у стоматології відносно кількості активних фармацевтичних інгредієнтів. У переліку зареєстрованих ЛП у 2014 р. та 2017 р. із досліджуваної групи на українському ринку більшу кількість становлять

однокомпонентні ЛЗ, ніж багатокомпонентні: у 2014 р. (20 і 15 препаратів), а у 2017 р. (27 і11).

Висновок. Проведено порівняльний аналіз динаміки асортименту ЛЗ на рослинній основі для місцевого застосування у стоматології станом на 01.01.2014 р. та 01.01.2017 р. Встановлено, що вітчизняні виробники репрезентували на внутрішньому фармацевтичному ринку у 2014 р. — 35, а у 2017 р — 38 лікарських препаратів аналізованої групи; при цьому позиції лідера за обсягами постачання у 2014 р. посідає ПрАТ «Ліктрави» (м.Житомир), а у 2017 р. — ВАТ «Лубнифарм» (м. Лубни). Найпоширенішими лікарськими формами у 2014 р. та 2017 р. серед вітчизняних виробників є лікарські форми, які містять не екстраговану лікарську рослинну сировину, тоді як серед іноземних — рідкі лікарські форми. Серед країн-постачальників лікарських препаратів досліджуваної групи лідером у 2014 р. та 2017 р. є Польща та Німеччина. У порівнянні з 2014 р., у 2017 р. на ринку України відсутні зареєстровані ЛЗ австрійських виробників та спреї імпортного виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний реєстр лікарських засобів України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.drlz.kiev.ua/
2. Компендіум 2013, 2016. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://compendium.com.ua/
3. Лукашів О. І. Дослідження асортименту лікарських засобів на рослинній основі для місцевого застосування в стоматології та ЛОР — практиці / О. І. Лукашів, Л. В. Вронська, І. Л. Бензель // Фармацевтичний часопис. — 2013. — Т. 25, № 1. — С. 146 — 151.
4. Рациональная фармакотерапия в стоматологии / Под ред. Г. М. Барера, Е. В. Зорен. — М.: Литтерра, 2006. — 562 с.
5. Чорній Н. В. Сучасні погляди на застосування антисептичних препаратів у комплексній терапії захворювань тканин пародонта / Н. В. Чорній, Н. В. Манащук, В. В. Шманько // Здобутки клінічної і експериментальної медицини. — 2009. — № 2. — С. 18 — 32.

Исследования ассортимента лекарственных препаратов на растительной основе для местного применения в стоматологии

Т. А. Шостак

Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого, г. Львов

Введение. На сегодня важной медицинской проблемой является распространение заболеваний слизистой оболочки полости рта (СОПР). В зависимости от возникновения механизма развития и клинического течения заболевания данной патологии, могут сопровождаться появлением хронического, острого или подострого воспаления, потому важной составляющей фармакотерапии являются лекарственные средства (ЛС) для местного применения, а среди них — ЛС на растительной основе.

Цель — осуществление сравнительного анализа динамики ассортимента ЛС на растительной основе для местного применения в стоматологии по состоянию на дату 01.01.2014 г. и 01.01.2017 г.

Материалы и методы. Маркетинговые исследования современного состояния рынка ЛС растительного происхождения для местного применения в стоматологии проводились с использованием следующих источников информации: Государственный реестр ЛС Украины, научные публикации, клинические протоколы утвержденные Минздравом Украины, и Компендиум 2013 г. и 2016 г.

Результаты. Рекомендации по основным направлениям разработки ЛС для местного применения в стоматологии, основанные на исследовании фармацевтического рынка Украины.

Выводы. В результате проведенных исследований установлено, что производители представляли на внутреннем фармацевтическом рынке в 2014 г. - 35, а в 2017 г. - 38 препаратов растительного происхождения для местного применения в стоматологии. Позиции лидера по объемам поставок в 2014 занимает ЗАО «Лектравы» (г.Житомир), а в 2017 — ОАО «Лубныфарм» (г. Лубны).Самыми распространенными лекарственными формами в 2014 г. и 2017 г. среди отечественных производителей являются лекарственные формы, содержащие лекарственное растительное сырье без переработки, тогда как среди иностранных — жидкие лекарственные формы. По сравнению с 2014 г., в 2017 г. на рынке Украины отсутствуют зарегистрированные лекарственные средства австрийских производителей и спреи импортного производства.

Ключевые слова: маркетинговые исследования, лекарственные препараты на растительной основе, лекарственные формы, заболевания слизистой оболочки полости рта.

Study of the range of the herbal medicinal products for topical application in dentistry

T. A. Shostak

Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv

Introduction. As of today, the spread of oral mucosa (mucous membrane epithelium of the mouth) diseases has been a relevant medical problem. Depending on the origin, pathogenesis and clinical course the diseases, such pathologies may be accompanied by the occurrence of chronic, acute or sub-acute inflammation, therefore, medicinal products (MP) for topical application, including herbal medicinal products, are important components of pharmacotherapy.

The objective is to carry out a comparative analysis of the dynamics of the range of the herbal medicinal products for topical application in dentistry as of 01/01/2014 and 01/01/2017.

Materials and methods. Marketing study of the current state of the market of topical herbal medicinal products that are used in dentistry has been carried out with the application of following information sources: State Registry of Medicines of Ukraine, scientific papers, clinical protocols approved by the Ministry of Health of Ukraine, Compendium 2013 and 2016.

Results. Recommendations on the main directions of pharmaceutical development of medicinal herbs for local use in dentistry have been formulated.

Conclusion. As a result of the conducted researches it has been found that domestic manufacturers represented 35 and 38herbal medicinal products for topical application in dentistry in the domestic pharmaceutical market in 2014 and in 2017, respectively. In 2014, a leading position in terms of supply was held by “Liktravy” PJSC (Zhytomyr), and in 2017, this position was held by “Lubnyfarm” OJSC (Lubny). Medicinal plant raw materials were among the most common dosage forms applied by domestic manufacturers in 2014 and 2017, while liquid dosage forms were

leading among the herbal medicinal products supplied by foreign manufacturers. Compared with 2014, in 2017 in the Ukrainian market there has not been registered any medicinal products by Austrian producers and any sprays of foreign production.

Key words: marketing study, herbal medicinal products, dosage forms, oral mucosa diseases.

Відомості про автора:

Шостак Тетяна Андріївна — аспірант кафедри технології ліків і біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. Адреса: м. Львів, вул. Пекарська, 69.